

TRAO ĐỔI

PHỦ DƯƠNG XUÂN THỜI CHÚA NGUYỄN: TRAO ĐỔI CÙNG HAI NHÀ NGHIÊN CỨU TRẦN ĐẠI VINH VÀ NGUYỄN ANH HUY

Nguyễn Đình Đính*

LTS: Cuộc truy tìm lăng mộ của Hoàng đế Quang Trung đã lôi cuốn sự tham gia của nhiều nhà nghiên cứu suốt 75 năm qua, kể từ khi học giả L. Cadière đưa ra gợi ý đầu tiên. Từ đó đến nay đã xảy ra những cuộc tranh luận nảy lửa về vị trí lăng mộ của vua Quang Trung giữa các nhà nghiên cứu với nhiều giả thuyết ở nhiều địa điểm khác nhau. Giữa lúc những cuộc tranh luận triền miên chưa có điểm dừng, lần đầu tiên, chính quyền đã chính thức vào cuộc. Ngày 06/10/2016, thể theo đề nghị của UBND tỉnh Thừa Thiên Huế, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch đã cho phép tiến hành cuộc thăm dò khảo cổ học tìm kiếm dấu vết lăng mộ vua Quang Trung tại khuôn viên các chùa Thuyền Lâm, Vạn Phước và một số nhà dân thuộc phường Trường An, thành phố Huế (cho đến thời điểm bài báo này lên khuôn, cuộc thăm dò đã kết thúc nhưng chưa công bố báo cáo chính thức). Vị trí này theo nhà nghiên cứu Nguyễn Đắc Xuân chính là phủ Dương Xuân thời các chúa Nguyễn, thời Tây Sơn là cung điện Đan Dương của vua Quang Trung và cũng là nơi an táng thi hài nhà vua sau khi băng hà. Giả thiết này được nhà nghiên cứu Nguyễn Đắc Xuân đưa ra hơn 30 năm nay nhưng đã vấp phải nhiều ý kiến phản đối của không ít các nhà nghiên cứu khác, trong đó có vấn đề cốt lõi là vị trí phủ Dương Xuân ở đâu? Để góp phần làm sáng tỏ vấn đề, tạp chí *Nghiên cứu và Phát triển* số 1 và số 3 năm 2016 đã đăng hai bài viết của hai nhà nghiên cứu Trần Đại Vinh và Nguyễn Anh Huy, cùng cho rằng vị trí của phủ Dương Xuân xưa chính là nơi tọa lạc của đình làng Dương Xuân Hạ tại phường Thủy Xuân, thành phố Huế.

Sau khi hai bài viết trên được đăng tải, tòa soạn đã nhận được bài trao đổi dưới đây của tác giả Nguyễn Đình Đính, xin công bố để rộng đường dư luận.

NC&PT

Trên tạp chí *Nghiên cứu và Phát triển* số 1 và số 3 năm 2016, hai nhà nghiên cứu (NNC) Trần Đại Vinh và Nguyễn Anh Huy đã viết bài có tựa đề “**Phủ Dương Xuân thời chúa Nguyễn qua đối chiếu tư liệu và thực địa**” (TĐV) và “**Về phủ Dương Xuân thời chúa Nguyễn**” (NAH). Hai bài nghiên cứu đó là một trong những nỗ lực làm rõ về phủ Dương Xuân trong thời gian qua của một số nhà nghiên cứu ở Huế. Tuy nhiên, có những vấn đề mà hai NNC Trần Đại Vinh và Nguyễn Anh Huy đưa ra chưa xác đáng và cần bàn kỹ hơn. Sau đây, chúng tôi xin trao đổi về hai bài nghiên cứu đã nêu.

Quá trình hình thành và phát triển của xã Dương Xuân xưa gắn liền với sự hình thành và phát triển vùng đất Thuận Hóa của người Việt. Vai trò, vị trí của

* Đài Phát thanh và Truyền hình tỉnh Thừa Thiên Huế.

Dương Xuân trong thế đối sánh, tương hỗ cho sự ổn định chính quyền, tăng cường năng lực quân sự đã được chúa Nguyễn Phúc Tần (1620-1687) của Đàng Trong nâng cao lên một bậc, qua sự việc xây dựng phủ Dương Xuân bên kia Sông Hương. Bên cạnh việc xây dựng phủ Dương Xuân, chúa Nguyễn Phúc Tần và các vị chúa kế tiếp đã xây dựng thêm một số công trình khác quanh đó như phủ Tập Tượng, hiên Duyệt Võ... trở thành các cơ sở để hoạt động chính trị, quân sự. Phủ Dương Xuân là một trong các phủ chính của Huế, còn được xem như cung điện Mùa Đông của các chúa Nguyễn.

Hình 1: Bản thảo sách *Đại Nam nhất thống chí* thời Tự Đức, đoạn nói về gò Dương Xuân.

Hình 2: Đoạn ghi về gò Dương Xuân (Dương Xuân cương), trang 26, tập Thượng, Phủ Thừa Thiên, sách *Đại Nam nhất thống chí*, bản in đời Duy Tân.

Với tầm quan trọng như vậy, phủ Dương Xuân được ghi lại qua các tư liệu của người Việt, người Hoa và người phương Tây khi họ đến đây là điều dễ hiểu. Từ các ghi chép của J. Koffler, Pierre Poivre, Thích Đại Sán, Lê Quý Đôn, hay sự miêu tả của sách *Đại Nam nhất thống chí* là những chứng cứ để chúng ta đi tìm ẩn số phủ Dương Xuân vốn được xem đã mất tích trên thực địa.

Trong bài nghiên cứu của mình, NNC Trần Đại Vinh đã có những suy luận thiếu chứng cứ, thậm chí cắt gọt các dẫn chứng tư liệu theo ý chủ quan của mình, nhằm hướng độc giả, hoặc những người quan tâm theo ý kiến riêng của mình mà thiếu sự suy xét đúng đắn, rõ ràng. Còn NNC Nguyễn Anh Huy thì trích dẫn nhưng

bỏ qua thao tác phân tích tư liệu. Vì thế, cả hai nhà nghiên cứu đã có cái nhìn thiếu chuẩn xác vị trí thật sự của phủ Dương Xuân, hay nói chính xác hơn là phạm vi tồn tại khả dĩ nhất của phủ Dương Xuân.

Điều đầu tiên chúng tôi muốn nói đến là việc sử dụng tư liệu của chính triều Nguyễn của hai nhà nghiên cứu, ở đây là sách *Đại Nam nhất thống chí*.

Đoạn 5, phần I trong bài của mình, NNC Trần Đại Vinh viết: “Năm 1700, chúa Nguyễn Phúc Chu cho trùng tu phủ Dương Xuân. Quân lính đào đất, phát hiện một ấn đồng khắc 6 chữ triện ‘Trần Lỗ tướng quân chi ấn’. Từ đó, phủ Dương Xuân cũng có biệt danh là phủ Ấn”. Ở đây, tác giả không chú thích nguồn tư liệu, nhưng chúng tôi cũng biết được rằng tác giả dẫn lại từ sách *Đại Nam nhất thống chí* của Quốc Sử Quán triều Nguyễn, tập Thượng của Thừa Thiên phủ, nói về “Gò Dương Xuân”. Đoạn viết đầy đủ về gò Dương Xuân trong sách này như sau:

“GÒ DƯƠNG XUÂN: Ở phía tây bắc huyện (Hương Thủy) 15 dặm; thế gò bằng phẳng rộng rãi, chỗ cao chỗ thấp, la liệt dài đặc độ vài dặm; phía nam gò có đàn Nam Giao, phía tây có nhiều danh-lam-cổ-sát, cũng xưng là nơi giai thắng.

“Cẩn Ấn: Lúc đầu bản triều khai quốc có dựng phủ ở gò Dương Xuân này. Đời vua Hiến Tôn năm Canh Thìn thứ 9 (1700) trùng tu, cơ Tả Thủy, đào đất được 1 cái ấn đồng có khắc chữ: ‘Trần Lỗ Tướng Quân chi ấn’ là ấn của Trần Lỗ Tướng Quân, nhân đó đặt tên phủ là Ấn phủ. Từ sau khi bị binh hỏa đến nay, chỗ ấy mất tích không biết ở vào chỗ nào”.⁽¹⁾

NNC Trần Đại Vinh sử dụng thông tin của sách *Đại Nam nhất thống chí* như một thông tin cơ bản nhưng đã bỏ qua thông tin cơ bản về vị trí phủ Dương Xuân mà sách này nêu. Vấn đề đó sẽ được chúng tôi phân tích ở phần sau.

Còn NNC Nguyễn Anh Huy thì ngay từ đầu bài viết đã trích dẫn đúng đoạn trích vừa nêu. Nhưng NNC Nguyễn Anh Huy không phân tích thông tin tư liệu từ đoạn trích mà mình đưa ra. Điều này cực kỳ khó hiểu với một thao tác khảo sát tư liệu, bởi lẽ, đưa tư liệu có nói đến một địa điểm cần khảo sát nhưng không quan tâm phân tích thì đưa vào chẳng phải thành ra thừa hay sao? Vấn đề ở đây là cả hai bài viết của hai NNC Trần Đại Vinh và Nguyễn Anh Huy không trích dẫn và có trích dẫn thì cũng như không. Trong khi, đó là một đoạn trích vô cùng quan trọng để biết được khu vực có phủ Dương Xuân. Nhà nghiên cứu Trần Đại Vinh thì chỉ lược ra một số chi tiết để lập luận theo ý của mình. Còn nhà nghiên cứu Nguyễn Anh Huy thì đưa ra nhưng không phân tích nhằm tạo ra cảm nhận “đã trích dẫn” qua đó đánh lừa người đọc thiếu thông tin.

Tầm quan trọng của thông tin liên quan đến gò Dương Xuân trong sách *Đại Nam nhất thống chí* đó là: sách cho biết rằng phủ Dương Xuân được xây dựng trên gò Dương Xuân, phủ Dương Xuân còn có tên là phủ Ấn. Đặc biệt là định hướng của gò Dương Xuân so với đàn Nam Giao - **phía nam gò có đàn Nam Giao!** Xin

được hỏi cả hai NNC Trần Đại Vinh và Nguyễn Anh Huy rằng, có sự xác định phương vị của một cái phủ đang cần tìm dựa trên một cái đàn đang tồn tại chẳng lẽ không cần thiết trong thao tác này, để rồi phải đi loanh quanh tìm kiếm?

Đáng chú ý ở phần II của bài viết, NNC Trần Đại Vinh viết: “*Lại căn cứ theo Đại Nam nhất thống chí, cả bản viết đời Tự Đức và bản in đời Duy Tân đều hoàn toàn như nhau trong mục gò Dương Xuân:*

“*Quốc sơ kiến thu ư thử. Hiến Tôn Canh Thìn cửu niên trùng tu, Tả Thủy cơ quật địa đắc nhất đồng ấn, hữu văn viết: Trấn Lỗ tướng quân chi ấn, nhân danh viết Ấn phủ. Tự kinh binh loạn, kim thất kỳ xứ*”.

Cần phải nói lại cho rõ ở đoạn trích này, tại sao toàn bộ nguyên văn phần nói về GÒ DUƠNG XUÂN của *Đại Nam nhất thống chí* không được NNC Trần Đại Vinh dẫn ra đầy đủ? Tác giả đã trích dẫn không đúng (*kiến phủ ư thử* chứ không phải là *kiến thu...*), thiếu cho nên khó có thể phân tích và hiểu được đoạn trích! Phần còn thiếu, chúng tôi xin được bổ sung: “*DUƠNG XUÂN CƯƠNG: Tại huyện tây bắc thập ngũ lý, cương thế bình khoáng, khởi phục la liệt, diên căng sở lý hứa kỳ nam, Nam Giao đàn tại yên, kỳ tây đa danh lam cổ sát, diệc xưng giai thắng. Cấn ấn: ...*”⁽²⁾

Nhà nghiên cứu Nguyễn Anh Huy thì trích dẫn từ sách *Đại Nam nhất thống chí* nhưng không phân tích, từ đó, hiệu quả cung cấp thông tin của đoạn trích bằng không. Tại sao NNC Nguyễn Anh Huy không phân tích đoạn trích? Khi nghiên cứu về một vấn đề lịch sử của một triều đại, các nhà nghiên cứu không thể bỏ qua việc tìm hiểu các thông tin lịch sử mà triều đại đó để lại. Với vấn đề phủ Dương Xuân, các nhà nghiên cứu không thể bỏ qua thông tin từ sách *Đại Nam nhất thống chí* của triều Nguyễn để lại.

Thông tin của sách *Đại Nam nhất thống chí* đã cho chúng ta thấy được sự định vị phủ Dương Xuân. Phía nam gò Dương Xuân có đàn Nam Giao, vậy đối ngược với phía nam là phía bắc, và ở đây, **phía bắc của đàn Nam Giao là phủ Dương Xuân ở trên gò Dương Xuân** (chúng tôi nhấn mạnh). Không khó để nhận diện khu vực gò Dương Xuân trên thực địa với kỹ thuật hiện nay, đó chính là vùng Bình An thuộc phường Trường An, thành phố Huế. Phủ Dương Xuân cũng vì thế mà được xác định ở khu vực Bình An đó.

Tiếp theo là một số vấn đề khác của hai bài viết cần được trao đổi thêm.

Ở đoạn 4, phần I, bài của NNC Trần Đại Vinh, viết: “*Dưới thời chúa Nguyễn Phúc Tần, khoảng năm 1680 phủ Dương Xuân được xây dựng trên một gò đồi của làng, nhìn ra đồng ruộng và bờ Sông Hương. Tại đồng ruộng ven sông, về sau xây phủ Tập Tượng, là nơi luyện tập voi và tượng quân*”. Chúng tôi không rõ tác giả dựa vào tài liệu nào để nói rằng phủ Dương Xuân “*nhìn ra đồng ruộng và bờ Sông Hương*”? Trong khi, một nhân chứng từng đến phủ Dương Xuân là Pierre Poivre miêu tả trong nhật ký *Ký hành (Voyage)* của mình như sau: “*le second*

palais, qui est plus petit, est bâti sur une élévation un peu éloignée de la rivière et n'a qu'une aile qui regarde du côté de l'eau. Le Roy pense l'hiver ou la saison des pluies qui dure quatre mois” (Cung điện thứ hai nhỏ hơn, được xây dựng trên cái gò (élévation) hơi xa sông một chút và chỉ có một cánh nhìn ra phía sông. Chúa thường ngự ở đó vào mùa đông hay mùa mưa kéo dài đến bốn tháng).⁽³⁾ Vậy, **chỉ có một cánh nhìn ra phía sông** (Pierre Poivre) và **nhìn ra đồng ruộng và bờ Sông Hương** (Trần Đại Vinh) có sự khác biệt về miêu tả. Một bên là nhân chứng trực tiếp miêu tả, còn một bên là tự miêu tả lấy. Như thế, NNC Trần Đại Vinh đã tự đưa ra hướng nhìn của mình với phủ Dương Xuân là không đúng.

NNC Nguyễn Anh Huy cũng trích dẫn lại các thông tin của Pierre Poivre, thế nhưng, có những vấn đề liên quan đến việc dịch từ tiếng Pháp ra tiếng Việt. Đặc biệt là đoạn trích: “*Le 29. (septembre 1749) - Hue, capitale de la Cochinchine, est divisée en douze quartiers tous situés sur les bords d'une grande rivière et d'une infinité de canaux qui en sortent. Les quatre principaux ont pris le nom des quatre palais du Roy, dont le plus grand est celui qu'ils nomment Phu kinh ou palais secret, le second Phu tlen, ou palais supérieur, le troisième Phu cam, palais deffendu, le quatrième Phu ao, palais du marais*” được Nguyễn Anh Huy dịch như sau: “Ngày 29/9/1749. Huế, thủ phủ xứ Đàng Trong, gồm có 12 khu vực⁽⁹⁾ đều nằm bên bờ một con sông lớn và những con kênh nhỏ tách ra dài vô tận. Bốn phủ chính mang tên 4 cung điện của nhà vua, cái lớn nhất mang tên là Phủ Chính hay mật điện,⁽¹⁰⁾ cung điện thứ hai là Phủ Trên, cung điện thứ ba là Phủ Cam, cung điện thứ tư là Phủ Ao”. Ba cụm từ được chúng tôi in đậm bên trên không hề được NNC Nguyễn Anh Huy dịch, có lẽ ông cho là thừa khi dịch! Việc dịch không trọn vẹn như vậy sẽ ảnh hưởng đến giá trị sử liệu của đoạn trích, ở đây là chú giải của Pierre Poivre về các địa danh Phu tlen (Phủ Trên hoặc Phủ Thượng), Phủ Cam và Phủ Ao.

Bên cạnh đó, phần còn thiếu của đoạn trích này cần ghi đầy đủ hơn là “*Ces quatre palais sont le principal ornement de la capitale, quoique à proprement parler, il n'y ait que le premier qui mérite le nom de palais. J'en ferai la description lorsque j'aurai l'occasion de les bien voir*”⁽⁴⁾ (Tạm dịch: Bốn phủ này là những công trình chính yếu của kinh đô, mặc dù nói cho đúng thì chỉ có phủ đầu tiên mới đáng xưng là phủ. Tôi sẽ mô tả cái phủ ấy khi nào tôi có dịp ngắm kỹ). Khi trích dẫn thông tin ngày 29/9/1749 của Pierre Poivre, NNC Nguyễn Anh Huy đã tự mình viết lại “*Le 29. (septembre 1749) - Hue, capitale de la Cochinchine, est divisée en douze quartiers tous situés sur les bords d'une grande rivière et d'une infinité de canaux qui en sortent...*” mà bỏ bớt 2 miêu tả trước đó của ngày này, thành ra nếu ai không có tư liệu ghi chép của Pierre Poivre sẽ lầm tưởng rằng ngày 29/9/1749 chỉ có nói đến các phủ mà thôi. Từ đó thấy rằng, thông tin tư liệu bằng tiếng Pháp được NNC Nguyễn Anh Huy trích không đầy đủ.

Việc trích dẫn các tư liệu khác liên quan đến các cung, phủ, điện... thời chúa Nguyễn của những người phương Tây là cần thiết. Tuy nhiên, cần đặt thông tin đó

trong thời điểm các tác giả miêu tả. Trong các miêu tả của Pierre Poivre, phủ Dương Xuân được ông gọi là phủ Trên và những gì liên quan phủ này ông đều gọi phủ Trên. Ví dụ từ miêu tả được NNC Nguyễn Anh Huy trích dẫn, Pierre Poivre miêu tả trong mục ngày 25/11/1749 rằng “cung điện Mùa Đông còn có tên là phủ Trên”, mục ngày 29/11/1749 rằng “Tôi đi lên phủ Trên để yết kiến nhà vua”. Điều này cho thấy Pierre Poivre rất rõ ràng trong miêu tả, trường hợp phủ Chính cũng vậy, vì thế, khi nói các cung, phủ, điện khác thì ông không nhắc cụ thể như phủ Chính và phủ Trên. Do đó, NNC Nguyễn Anh Huy không nên trích dẫn thêm những đoạn trích có cung, điện, phủ khác để bình luận theo ý chủ quan của mình. Ví dụ, với Pierre Poivre trong mục ngày 02/01/1750 rằng “*Nhà vua rời cung điện nhỏ ở vùng Thợ Đúc (tiểu cung Thợ Đúc) để về cung điện lớn*”, với Đức cha Lefèbvre rằng “...vì khi đó vua đang sống trong một cung điện gần nơi cư trú của vị giám mục”.

Còn trong đoạn 8, phần II, ở bài viết của mình, NNC Trần Đại Vinh dẫn lại thông tin của L. Cadière, trong *BAVH* số tháng 7-9 năm 1925, bài “Le quartier des Arènes: Souvenirs des Nguyen”: *Cha Koffler trong miêu tả Lịch sử xứ Nam Hà đã nói cho chúng ta biết rằng: “Ngoài nơi ở chính của hoàng gia (có nghĩa là cung điện lớn) còn có ba cung điện khác... Cái thứ hai dùng làm cung điện Mùa Đông được dựng ở bờ bên kia của sông cái”*. Vậy phải hiểu đoạn trích này như thế nào? Chẳng phải cha Koffler đã đứng ở/lấy cung điện lớn - phủ chính Phú Xuân để làm nơi xác định vị trí của phủ Dương Xuân hay sao? Cho nên mới nói rằng “*được dựng ở bờ bên kia của sông cái*”, sông cái chính là Sông Hương, tức là phải gần như đối diện với đô thành Phú Xuân, ở đây chính là vị trí của gò Dương Xuân. Nếu chệch lên phía Bàu Vá – nơi mà NNC Trần Đại Vinh đang muốn chứng minh, thì thành ra chệch về hướng tây nam so với phủ chính Phú Xuân. Cũng dẫn thông tin này nhưng NNC Nguyễn Anh Huy lại dịch và phân tích rằng “*cung điện mùa đông (tức phủ Dương Xuân) nằm ở BỜ sông*”. Điều này sẽ lại mâu thuẫn với lập luận đình Dương Xuân Hạ vốn là nơi từng có vị trí phủ Dương Xuân của chính NNC Nguyễn Anh Huy. Bởi, vị trí ngọn đồi có đình Dương Xuân Hạ hiện nay nếu có lùi về thời điểm hơn 300 năm trước thì không hề nằm ở bờ sông!

Tiếp đó, cả hai NNC Trần Đại Vinh và Nguyễn Anh Huy lại dẫn đoạn trích theo mô tả của Pierre Poivre. Trong đó, đoạn trích của NNC Trần Đại Vinh là “*Cung điện thứ hai nhỏ hơn, được xây dựng trên một cái gò hơi xa sông một chút và chỉ có một cánh nhìn về phía trước. Chúa thường ngự ở đó vào mùa đông hay mùa mưa, mùa này kéo dài đến bốn tháng*”. NNC Nguyễn Anh Huy thì “*nó có một cánh nhìn ra phía sông*”. Kết hợp với định vị từ chỉ dẫn của cha Koffler - *được dựng ở bờ bên kia của sông cái và được xây dựng trên một cái gò hơi xa sông một chút và chỉ có một cánh nhìn về phía trước*, chúng ta sẽ thấy rằng phủ Dương Xuân dựng trên một cái gò gần như đối diện với phủ chính Phú Xuân, nếu ở vị trí khác - lên phía trên hoặc xuống phía dưới thì miêu tả sẽ phải khác.

Hình 3: Vị trí Trường Sùng và chùa Thiên Lâm (ảnh của NNC Nguyễn Đắc Xuân).

Trong trích dẫn của hòa thượng Thích Đại Sán, tác giả cuốn *Hải ngoại kỷ sự*, NNC Nguyễn Anh Huy có thể đã hiểu sai về miêu tả của Thích Đại Sán. Theo Thích Đại Sán, sau khi gặp chúa Nguyễn Phúc Chu đàm đạo và ăn chay, thì “...*Qua nửa đêm, còn lưu luyến chưa từ biệt. Quốc sư nói rằng “Lão hòa thượng đi thuyền quá mệt mỏi. Rồi đây đàm đạo còn nhiều ngày”. Về đến chùa Thiên Lâm, canh ba đã điểm trống...”* (Thích Đại Sán, *Hải ngoại kỷ sự*, Nxb Khoa học Xã hội, 2016, tr. 57). Thời gian *qua nửa đêm* và *canh ba* có khác nhau gì? Chẳng phải là gần như cùng thời gian: nửa đêm - giờ Tý - canh ba! Như thế, chùa Thiên Lâm phải rất gần phủ Dương Xuân thì một ông lão như Thích Đại Sán mới đến nhanh như vậy chứ. Còn nếu ở đời có đình Dương Xuân Hạ hiện nay mà đi về chùa Thiên Lâm xưa - trên đường Điện Biên Phủ ngày nay cũng suýt soát 1km theo đường chim bay, ngày xưa đâu phải đường thẳng tắp để lão hòa thượng Thích Đại Sán trong đêm tối có thể đi nhanh đến thế?

Cùng đi đến giả thiết giống nhau, cả hai NNC đều đưa ra các thông tin về việc đi tìm phủ Dương Xuân của mình và chứng minh rằng khu vực đình làng Dương Xuân Hạ “*có khả năng là mặt bằng của phủ Dương Xuân ngày xưa*” (Trần Đại Vinh) và “*khu vực đình Dương Xuân Hạ tọa lạc chính là phủ Dương Xuân cũ của chúa Nguyễn*” (Nguyễn Anh Huy). Trước hết, theo chúng tôi, NNC Trần Đại Vinh chưa xử lý hết thông tin tư liệu, thậm chí không đầy đủ khi trích dẫn tư liệu. Diễn hình là trích dẫn miêu tả về “*gò Dương Xuân*” trong sách *Đại Nam nhất thống chí*. Thứ hai, có 2 vấn đề ở đây, sử dụng trích dẫn không đầy đủ sẽ gây hiểu nhầm và không chú ý đúng mức thông tin từ chính tư liệu mà triều Nguyễn đã ghi chép lại. Tác giả không thể lấy một địa điểm phỏng định để thay thế một địa điểm đã được xác định qua *Đại Nam nhất thống chí*. Còn NNC Nguyễn Anh Huy thì quá trình diễn đã có vấn đề, bởi lẽ, hình 5 của tác giả lại là ngôi nhà thờ của họ Nguyễn ở phường Phường Đức - thành phố Huế, chứ không phải đình Xuân Giang. Vì thế, NNC Nguyễn Anh Huy cần kiểm chứng lại các miêu tả, vì diễn đã không sát thực tế thì miêu tả khó mà đúng được. Đó là chưa kể NNC Nguyễn Anh Huy không biết dựa vào tiêu chí nào, tài liệu nào mà khẳng định chắc nịch ở hình 2 của bài viết rằng “*Bên trái dãy bậc cấp còn con rồng kiêu thời chúa Nguyễn*”? Sự khẳng định đó thiếu căn cứ.

Hình 4: Đình Xuân Giang.

Hình 5: Nhà thờ họ Nguyễn ở Phường Đức.

Hơn nữa, cả hai nhà nghiên cứu Trần Đại Vinh và Nguyễn Anh Huy có vẻ không nghiên cứu đến **vị trí húng gió mùa đông** của đình làng Dương Xuân Hạ. Khi các chúa Nguyễn sử dụng phủ Dương Xuân làm cung điện Mùa Đông chính là tính đến vị trí tránh gió lạnh mùa đông, nhưng theo hai nhà nghiên cứu thì phần này lại ở ngọn đồi có đình làng Dương Xuân Hạ, vậy việc húng gió mùa đông đó sẽ phải xử lý thế nào? Nếu xoay lưng về hướng bắc, hoặc đông bắc để có thể có góc nhìn ra chỗ đất thấp ở dưới chân, để cố gắng phù hợp miêu tả có hồ ở tây nam (tây nam phải đối diện với đông bắc) thì lại không phù hợp với phong thủy - một vấn đề thế giới quan, nhân sinh quan luôn được chú ý của người phương Đông trong việc xây nhà. Cung điện Mùa Đông dùng để tránh lụt, tránh lạnh, nếu theo ý kiến của hai NNC Trần Đại Vinh và Nguyễn Anh Huy thì chức năng “cung điện Mùa Đông” không còn phù hợp.

Hình 6: Vị trí đàn Nam Giao (A) so với gò Dương Xuân (B) và đình làng Dương Xuân Hạ (C) - Bản đồ của Cơ quan Trắc địa Đông Dương, 1910.

Ở bản đồ (hình 6), gò Dương Xuân (B) ở về phía bắc của đàn Nam Giao (A) do phía nam gò Dương Xuân có đàn Nam Giao, còn ngọn đồi có đình làng Dương Xuân Hạ (C) nằm về phía tây bắc của đàn Nam Giao (A). Từ tài liệu và đi đến vị trí thực tế, cho thấy, *vị trí đình làng Dương Xuân Hạ chưa bao giờ nằm ở gò Dương Xuân.*

Lại nữa, với vị trí của đình Dương Xuân Hạ, so với đàn Nam Giao thì đình Dương Xuân Hạ nằm ở phía tây bắc của đàn Nam Giao. Vị trí này không giống miêu tả của sách

Đại Nam nhất thống chí. Triều Nguyễn là triều đại kế tục của chúa Nguyễn – chủ nhân của phủ Dương Xuân, thì thông tin của triều Nguyễn không lẽ là sai?

Còn một số vấn đề trong hai bài viết của hai nhà nghiên cứu Trần Đại Vinh và Nguyễn Anh Huy, tuy nhiên, trong phạm vi bài này chúng tôi chỉ trao đổi về vị trí phủ Dương Xuân. Các vấn đề khác sẽ trở lại khi có dịp.

Với hai bài đã viết, cả hai nhà nghiên cứu cắt gọt trích dẫn (Trần Đại Vinh) và trích dẫn nhưng không phân tích (Nguyễn Anh Huy), từ sách *Đại Nam nhất thống chí*. Như thế, ngay từ đầu, sự tìm tòi vấn đề phủ Dương Xuân của hai tác giả qua hai bài viết đã không đáp ứng tiêu chí khách quan của khoa học. Từ đó, sự khẳng định phủ Dương Xuân chính là tiền thân của đình Dương Xuân Hạ quả là thiếu cơ sở khoa học.

N Đ Đ

CHÚ THÍCH

- (1) Quốc Sử Quán triều Nguyễn, *Đại Nam nhất thống chí*, Thừa Thiên phủ, tập Thượng, bản dịch Tu Trai Nguyễn Tạo, Nha Văn hóa, Bộ Quốc gia Giáo dục, Sài Gòn, 1961, tr. 56.
- (2) Xem hình 1 & 2: Nguyên văn sách *Đại Nam nhất thống chí* thời Tự Đức và bản in đời Duy Tân - đoạn nói về gò Dương Xuân.
- (3) *BAVH*, số tháng 7-9 năm 1925, tr. 138.
- (4) Pierre Poivre, *Journal d'un voyage à la Cochinchine*, Voyage à la Cour, Le 29, transcrit et présenté par Henri Cordier.

TÓM TẮT

Trên tạp chí *Nghiên cứu và Phát triển* số 1 và số 3 năm 2016, hai nhà nghiên cứu Trần Đại Vinh và Nguyễn Anh Huy đã công bố hai bài viết cùng khẳng định vị trí của phủ Dương Xuân thời các chúa Nguyễn chính là nơi tọa lạc của đình làng Dương Xuân Hạ hiện nay (ở phường Thủy Xuân, thành phố Huế). Tác giả bài viết này cho rằng, trong hai bài viết nói trên, cả hai nhà nghiên cứu đã cắt gọt trích dẫn (Trần Đại Vinh) và trích dẫn nhưng không phân tích (Nguyễn Anh Huy) từ sách *Đại Nam nhất thống chí*, tư liệu đáng tin cậy nhất mô tả về vị trí phủ Dương Xuân. Như vậy, ngay từ đầu, thao tác phân tích tư liệu của hai tác giả đã không đáp ứng được tiêu chí khách quan của khoa học. Từ đó, sự khẳng định phủ Dương Xuân chính là tiền thân của đình làng Dương Xuân Hạ là thiếu cơ sở khoa học.

ABSTRACT

DƯƠNG XUÂN RESIDENCE DURING THE NGUYỄN LORDS: SOME VIEWS NEED TO BE EXCHANGED WITH RESEARCHERS TRẦN ĐẠI VINH AND NGUYỄN ANH HUY

In the Journal for Research and Development No. 1 and No. 3, 2016, two articles of Trần Đại Vinh and Nguyễn Anh Huy were made public confirming that the position of Dương Xuân Residence during the Nguyễn Lords was located right on the present Communal House of Dương Xuân Hạ village (Thủy Xuân ward, Huế city). The author of this article states that in the two articles above, both researchers either truncated the citation (Trần Đại Vinh) or cited but not analyzed (Nguyễn Anh Huy) the origin from the *Đại Nam nhất thống chí* (*Đại Nam Comprehensive Encyclopaedia*), the most reliable materials in describing the position of Dương Xuân Residence. Thus, right from the start, the document analysis of both authors has not satisfied the criteria of scientific objectivity. As a result, the affirmation that Dương Xuân Residence was once on Dương Xuân Hạ Communal House is lacking scientific basis.